

Litauen. Migrasjon, arbeid, og befolkning og innvandringen til Norge

Hovedpunkter:

- Fremdeles stor utvandring fra Litauen, men tall fra 2012 og 2013 viser gradvis reduksjon i takt med økonomisk vekt i landet.
- Det er flest litauere under 30 år som utvandrer, og arbeid er hovedårsaken.
- Irland, Tyskland og Norge er nå nesten like store som det nest største utvandringslandet etter Storbritannia som fremdeles tar imot nærmere 50 %.
- Litauere var den tredje største innvandrergруппen i Norge i 2012 og 2013.
- Tall ambassaden har innhentet viser at det i 2013 var registrert vel 35 000 bosatte litauere og ca. 8000 på korttidsopphold.
- I tillegg kommer personer som oppholder seg under seks måneder i landet uten å arbeide, personer som krysser grensen på regelmessig basis (ukentlig, månedlig), eller dem som måtte oppholde seg og eventuelt arbeide ulovlig. Dette gjør det vanskelig å tallfeste antallet, men Ambassaden anslår at det er mellom 50.000 og 55.000 litauere i Norge.
- Litauerne i Norge bosetter seg ganske desentralisert og over store deler av landet. De er største innvandrergруппe i en rekke av landets kommuner og arbeider i en rekke yrker. Litauerne er blant de innvandrergруппene i Norge hvor flest prosentvis er i arbeid.
- Også i Norge er tendensen at antallet som kommer til landet går noe nedover og flere litauere vender hjem.
- Befolkningstallet i Litauen er nå like under tre millioner. Dødelighet større enn fødselstall. Sammen med utvandring og flytting fra landsbygda skaper dette betydelige demografiske utfordringer.
- Antallet personer som innvandrer til Litauen har økt i 2012 og 2013, flere emigranter returnerer.
- Regjeringen har fokus på å redusere arbeidsledigheten, som synker gradvis og var på 11,8 % i 2013. Ungdomsledigheten fremdeles høy, men er redusert til 21,9 %.
- Fremdeles høy kriminalitet blant litauere i Norge. Det satt 141 litauere i norske fengsler i november 2013.
- EØS-finansieringsordningen for 2009-2014 omfatter et betydelig justissamarbeid med Litauen.
- Tilfredshet med at avtalen om soningsoverføring er nå godkjent av Seimas og i ferd med å tre i kraft.

Utflating av utvandring fra Litauen i 2012 og 2013

Migrasjon, og særlig utvandring, har lenge vært en stor utfordring for Litauen. Antallet emigranter er fremdeles svært høyt, men tall fra Statistics Lithuania (SL) og European Migration Network (EMN) viser at man i 2012 og 2013 har sett en gradvis reduksjon i utvandringen. Antallet emigranter fra Litauen har således gått fra anslagsvis 53 900 i 2011 til 41 100 i 2012, og sank ytterligere til rundt 38 800 i 2013. Drøye 48 % av emigrantene valgte å flytte til Storbritannia i 2012. Irland innehar fortsatt andreplassen med 8,6 prosent. Nå pustes landet i nakken av både Tyskland (7,9 prosent) og Norge (7,73 prosent).

Bedre arbeids- og karriereutsikter, høyere lønninger, etablerte litauiske miljø og større sosial sikkerhet er faktorer som ofte trekker litauere til disse landene. Erfaringer fra andre emigranter trekker i samme retning, og EU-medlemskapet tilrettelegger for mobiliteten. I 2012 var rundt 42 % av de emigrerte mellom 20-29 år, noe som indikerer at ungdom, flere av dem med høy utdanning, forsøker å skaffe seg arbeid utenlands. Flere velger også å studere utenlands, noe som har skapt en elev- og studentmangel. Samtidig studerer hviterussere, russere, ukrainere og nigerianere i Litauen. Antallet kvinner og menn som emigrerte i 2012 var relativt jevnt fordelt og godt over halvparten av begge kjønn var enslige. Samtidig hadde 75 prosent av de emigrerte over 15 år vært arbeidsledige i minst ett år. I de siste årene har man også sett en trend av at unge familier flytter, uten at de nødvendigvis sender penger hjem.

Litauere i Norge

Antallet litauere i Norge har økt sterkt det siste tiåret og særlig siden den økonomiske krisen i 2009. Tall fra Statistisk Sentralbyrå (SSB) viser at litauere både i 2012 og 2013 var den tredje største innvandrerggruppen i Norge, etter polakker og svensker. I underkant av 33 000 litauiske innvandrere var 1. januar 2014 registrert som bosatte i Norge, en økning på 4300 fra året før. Tar man også med norskfødte med innvandrereforeldre fra Litauen (drøye 2600), og personer med annen innvandringsbakgrunn (over 700 er født i Norge med én forelder født i Litauen), kommer antallet bosatte på over 35 000.

I 2013 kom det over 5550 litauere til Norge, som selv om tallet er ganske høyt er en nedgang på nesten 1000 fra 2012. Det er videre interessant at SSB melder om over 1100 utvandrende litauere fra Norge i 2013, en økning på over 700 fra 2012. Det presiseres at Det sentrale folkeregister i Skattedirektoratet i løpet av 2013 har registrert utflytting for personer som har flyttet ut av landet for flere år siden uten å melde fra. Samtidig varierer ofte tallene til SSB og SL for antallet litauere som utvandrer til Norge. Dette skyldes trolig at flere registrerer seg inn i Norge enn ut av Litauen.

Selv om mange litauere velger å bosette seg langvarig i Norge, er det likevel også et betydelig antall litauere på korttidsopphold i Norge (forventet opphold på under seks måneder). I fjerde kvartal av 2012 var det registrert nesten 8000 litauere som var sysselsatte, men ikke bosatte, også dette en solid økning fra året før. Dette tyder på at flere litauere kun har planer om planer om å skaffe seg en kortsiktig fortjeneste i Norge, eller pendler for lengre eller kortere perioder om gangen.

Statistikken til SSB fanger ikke opp dem som oppholder seg under seks måneder i landet uten å arbeide, personer som krysser grensen på en regelmessig (daglig, ukentlig) basis, eller dem som måtte oppholde seg og eventuelt arbeide ulovlig. Dermed kommer en rekke litauere i tillegg til de ferskeste anslagene på drøye 35 000 bosatte, og de nesten 8000 på korttidsopphold. Ambassaden anslår derfor at det er mellom 50 000 og 55 000 litauere i Norge.

Legges SSBs tall til grunn er nettoinnvandringen fra Litauen til Norge i 2013 på 4401, mens den var på over 6000 i 2012. Selv om litauerne var blant dem med størst nedgang i nettoinnvandring sammenlignet med 2012, er de gruppen med nest størst nettoinnvandring i 2013 (bak polakkene). De fleste litauerne utvandrer fremdeles til Norge grunnet arbeid. I 2012 oppga 72 % av innvandrerne, eller rundt 4500, at de var arbeidsinnvandrere, mens rundt 1700 oppga familie som årsak.

Noe som skiller litauerne fra andre innvandrere i Norge, er at flere av dem bosetter seg ganske desentralisert. Litauerne er den største innvandrergruppen i en rekke av landets kommuner, og det bodde eksempelvis over tre ganger så mange litauere i Hordaland i 2013 som for fem år siden. Dette antyder at litauere gjerne bor ute i distriktene, så lenge de er sikret arbeid. Norske medier har det siste året rapportert om litauere i distriktene, hvorav flere kan tenke seg å bli gamle i Norge. Slike erfaringer, kombinert med gode arbeidsmuligheter og levestandard, gjør trolig sitt til at flere og flere litauere nå velger seg Norge som destinasjon.

Litauerne har en stund vært blant de innvandrergruppene i Norge hvor flest prosentvis er i arbeid. I fjerde kvartal av 2012, var over 70% av de registrerte bosatte litauerne (forventet opphold på minst seks måneder) i Norge mellom 15-74 år i arbeid, eller drøye 18 000. Dette var en økning på over 3000 fra året før, og det var kun Sverige og Polen som hadde flere i arbeid i Norge (selv om flere land hadde en høyere prosentandel enn litauerne).

SSBs tall er basert på alle som arbeider lovlig i Norge, og de som arbeider for selskap registrert i Litauen. Litauerne finnes blant annet i bygg og anleggs-, jord/skogbruk, ingeniør, IT, industri og serviceyrker, og i helsesektoren. En rekke selskaper driver aktiv formidling og utleie av arbeidskraft. Litauere er generelt meget attraktive på arbeidsmarkedet på grunn av god kompetanse og arbeidsmoral og lavt sykefravær.

Befolkningsnedgang, men økning av hjemvendte litauere og utlendinger

Mot slutten av 2013 var befolkningstallet i Litauen ifølge SL på rundt 3 millioner, en nedgang på 0,9 prosent siden 2012. Tross en relativt stabil fødselsrate, melder SL at det i 2013 døde drøye 10 000 flere enn barn som ble født. Mens antallet barn mellom 0-17 år utgjorde 24,1 prosent av befolkningen i 2001, er dette nede i 18,6 prosent i 2013. Kombinert med fraflytting fra landsbygda og utvandring, skaper dette betydelige demografiske utfordringer.

Samtidig har antallet litauere som returnerer fra utlandet vist en klar økning. Ifølge EMN returnerte mer enn 17 000 litauere i 2012, mot 14 000 i 2011, og majoriteten av disse kom tilbake fra de nevnte, populære destinasjonslandene. SL melder også at trenden fortsatte med klart økende styrke i 2013 – mange vil hjem igjen, noe SSBs tall for litauere i Norge altså bekrefter.

Emigrantene overstiger stadig antall innvandrende personer med soleklar margin (et gap på ca. 16 000 i 2013), men de hjemvendende litauerne (som altså regnes som innvandrere i statistikken), er en del av årsaken til at gapet minsker for hvert år. Undersøkelser antyder at både mentale, sosiale og økonomiske årsaker trekker flere velutdannede og arbeidende litauere hjem. Ifølge EMN var det anslagsvis 19 800 som innvandret til Litauen i 2012 (en økning på drøyt 4000 fra 2011), og de returnerende litauerne utgjorde hele 87 prosent av disse. Samtidig ankommer stadig flere utlendinger, spesielt fra østlige land som Russland, Hviterussland, Ukraina, Latvia og Polen. Ifølge SL fortsatte antallet innvandrere å øke i 2013, og endte på anslagsvis 22 000. EMN oppgir at rundt 50 prosent av utlendingene som innvandret til Litauen i 2012 var arbeidsinnvandrere, mens rundt 36 prosent kom som følge av familiegjenforening. Man ser også en del asylrelatert innvandring, og da spesielt fra Georgia.

Under EU-formannskapet høsten 2013, fokuserte Litauen sterkt på det østlige partnerskapsprogrammet, assosiasjonsavtaler, og på visum-liberalisering. Tallene for 2012 viser at Litauen allerede før formannskapet antok en mer liberal tilnærming – man var mer åpen for innvandrere. I 2012 så man nemlig en økning i utstedte oppholds- og arbeidstillatelser, spesielt til arbeidssøkende hviterussere og ukrainere, men også til russere, moldovere og kinesere. Økningen i antall utstedte visa bekrefter utviklingen. Det er interessant at mange øst-europeere velger seg Litauen som stedet å søke arbeid, mens litauere emigrerer grunnet nettopp mangelen på jobber. Koalisjonsregjeringen fokuserer likevel også tydelig på asylkontroll og eksterne grensekontroller for å

redusere den økende, ulovlige innvandringen over grensen fra spesielt Hviterussland. Bekjemping av menneskehandel blir også økende nevnt i en slik sammenheng – betydelige midler settes av til dette.

Lavere arbeidsledighet, også blant ungdom

Den synkende emigrasjonen, kombinert med økningen av innvandrere og hjemvendende litauere, tyder på større muligheter for å få seg arbeid i landet enn tidligere. Det har vært et uttalt mål for koalisjonsregjeringen å redusere arbeidsledigheten i landet, som økte sterkt i etterkant av finanskrisen. Mens arbeidsledigheten under den økonomiske krisen lå på rundt 18 prosent, viser tall fra SL og Swedbank Research Macro Department at arbeidsledigheten i 2013 var på 11,8 prosent, noe som er 1,6 prosentpoeng lavere enn i 2012. Det er likevel langt igjen til 2008-nivået på 4 prosent – man er fremdeles ikke kvitt krisens ettervirkninger.

Nedgangen i arbeidsledighetsraten sammenfalt med økende aktivitetsnivå blant litauere mellom 15-64 år. Høyere månedlig minimumslønn, mindre beskatning av lavtlønnede, og noe mer regulerte sosiale goder for langtidsledige, vil trolig bidra til at flere inaktive begynner å arbeide igjen. Swedbank er blant dem som forventer at arbeidsledighetsraten vil falle ytterligere, blant annet grunnet en bedring i bygnings-, tekstil og tjenestesektorer. Tradisjonelt har litauisk ungdom med høyere utdanning emigrert i stor skala til utlandet for å skaffe seg jobb. I dette perspektivet er det interessant at også ungdomsledigheten i Litauen har sunket, selv om tallet fremdeles er høyt. I 2013 var arbeidsledighetsraten blant ungdom mellom 15-24 år på 21,9 prosent ifølge SL, noe som var en nedgang på 4,8 prosentpoeng fra 2012.

En undersøkelse fra Baltic Surveys publisert i november 2013 viser at mer enn 56 prosent av litauere mellom 15-19 år, og 40 prosent av dem mellom 20-29 år, kan tenke seg å emigrere. Dette antyder at selv om ledigheten og emigrasjonen faller noe, ligger det et latent ønske blant ungdom om å forlate landet. Det er fremdeles vanskelig å få arbeid i Litauen, og man ønsker en høyere levestandard.

Vedvarende kriminalitetsproblem

Et reelt problem i forholdet mellom Norge og Litauen er omfanget av litauisk kriminalitet i Norge, noe som har økt i takt med utvandringen til landet. I november 2013 satt det 141 litauere i norske fengsler, og de utgjør sammen med polakkene den største gruppen av utenlandske innsatte. Narkotikasmugling, annen vinningskriminalitet, og tyveri er blant lovbruddene litauerne sitter fengslet for. Til sammenligning sitter det fire nordmenn fengslet i Litauen.

Kriminelle bander i de store byene har vært et problem i Litauen siden sovjettiden. At de kriminelle litauiske nettverkene også har utvandret, og at kriminelle fra østlige naboland «kjøper» litauisk pass, har vært nevnt som mulige forklaringer på den litauiske kriminaliteten i utlandet. Den bidrar uansett til et potensielt omdømmeproblem for Litauen i enkelte land.

Den norske EØS-finansieringsordningen for 2009-2014 omfatter et betydelig justissamarbeid med Litauen, som blant annet involverer innsats mot grenseoverskridende og organisert kriminalitet, fengselsreform og domstolsreform. I alt 18,8 millioner euro er satt av til programmer innenfor disse tre sektorene.

I mars 2014 ble avtalen om soningsoverføring mellom Norge og Litauen godkjent av det litauiske parlamentet (Seimas). Avtalen sikrer rask tilbakesendelse etter dom og at litauere ikke kan velge å sone i Norge (kun de som har bodd i Norge over fem år kan velge dette alternativet). Dette vil bidra til å frigjøre soningskapasitet i Norge. Politisamarbeidet mellom Norge og Litauen er aktivt og godt.

Ambassadens kommentar:

Utvandring representerer fremdeles en stor utfordring for Litauen, og innebærer en betydelig reduksjon av arbeidskraft og skatteinntekter. På lengre sikt er det en bekymring for at Litauen blir et land som utdanner folk som bruker sin kompetanse og skaper inntekter i andre land. De fleste ungdommene ønsker fremdeles å dra ut. Resultatet er en gradvis forgubbing av og ytterligere nedgang i befolkningen.

Den reduserte emigrasjonen og arbeidsledigheten, kombinert med et økende antall hjemvendte litauere, bærer likevel et visst bud om at flere litauere kan gjøre bruk av sin kunnskap i hjemlandet og at politikken om «færre ut og flere hjem» begynner å virke. Det skyldes i første rekke at økonomien i hjemlandet er i vekst. Litauen scorer høyt på EUs statistikk når det gjelder utdanning og språkkunnskaper og grupper som IT eksperter og ingeniører er svært ettertraktet. En ny og stadig sterkere trend i næringslivet er at utenlandske bedrifter flytter deler av sin serviceproduksjon til Litauen. Dette er av betydning for den litauiske økonomi og arbeidssituasjon og dermed utvandringen.

Den totale litauiske innvandring til Norge fortsetter å øke, men også her er tendensen at antallet går nedover. Antallet litauiske kriminelle i norske fengsler har de siste årene vært relativt stabilt. De kriminelle litauere skaper betydelige omdømmeproblemer for sitt land særlig i Norge og andre land med høyt antall litauere. Det er grunn til å være tilfreds med at Soningsoverføringsavtalen nå omsider er endelig kan tre i kraft etter litauisk godkjenning i nasjonalforsamlingen.

Skrevet av praktikant Sami Patrikainen Skogstad
Godkjent av ambassadør Leif Arne Ulland

Royal Norwegian Embassy, K. Kalinausko g. 24, 03107 Vilnius
Email embassy: emb.vilnius@mfa.no
Website: www.norvegija.lt